

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jitka Krejčová

**Podíl prezidenta a vlády na výkonné moci v ústavním
systému České republiky.**

Bakalářská práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Podíl prezidenta a vlády na výkonné moci v ústavním systému České republiky vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Prostějově dne

Jitka Krejčová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své bakalářské práce JUDr. Jaroslavu Sovinskému, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné rady a věcné připomínky.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Postavení prezidenta a vlády v závislosti na politické formě vlády	8
1.1. Parlamentní forma vlády	8
1.2. Prezidentská forma vlády	9
1.3. Smíšená forma vlády	10
1.4. Švýcarská forma vlády	11
2. Ústavní zakotvení výkonné moci	12
2.1. Pojem prezidenta republiky a jeho ústavní zakotvení	12
2.2. Vláda a její ústavní zakotvení	14
3. Vládní a výkonná moc	16
3.1. Prezident	16
3.1.1. Výkon pravomocí prezidenta stanovených Ústavou	16
3.1.2. Prezident jako orgán vládní nebo výkonný	18
3.2. Vláda	20
3.2.1. Postavení a činnost vlády jakožto vrcholného orgánu výkonné moci	20
4. Participace a kooperace prezidenta a vlády při realizaci výkonné moci	23
4.1. Jmenování předsedy vlády a členů vlády prezidentem	23
4.2. Prezident, vláda a zahraniční politika	24
4.3. Jmenování profesorů a další rozhodnutí s nutnou kontrasignací členem vlády	25
4.4. Zastupování hlavy státu a pověření k prozatímnímu výkonu funkce vlády	30
5. Navrhované změny Ústavy ČR	31
5.1. Zpřesnění pravomocí prezidenta	31
Závěr	33
Seznam použitých zdrojů	36
Abstrakt:	40
Abstract:	41

Seznam použitých zkratk

ČR - Česká republika

Ústava (ČR) – Ústava České republiky zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

PS - Poslanecká sněmovna

Parlament – Parlament České republiky

ČNB – Česká národní banka

KPR - Kancelář prezidenta republiky

MZV - Ministerstvo zahraničních věcí

NS – Nejvyšší soud

NSS – Nejvyšší správní soud

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila problematiku podílu prezidenta a vlády na výkonné moci v ústavním systému České republiky. Prezident i vláda jsou chápány jako stěžejní orgány moci výkonné a také často diskutovanými instituty. Proto bych se chtěla zaměřit na vliv těchto orgánů, na jejich vzájemnou nezávislost a také kooperaci. Ve své práci budu používat metodu analýzy pramenů, syntézu a částečně také komparaci Ústavy ČR a Ústavní listiny z roku 1920.

Nejprve se zaměřím na formy vlády typické pro jednotlivé státy, stručně je charakterizuji a přiblížím pozici a funkci hlavy státu a vlády v těchto systémech. Následně se budu snažit blíže prozkoumat, nakolik Česká republika naplňuje rysy parlamentní formy vlády a zda přijala i prvky jiného systému. Především bych se ráda zaměřila na postavení prezidenta a vlády v kontextu prezidentské formy vlády, neboť se domnívám, že Česká republika byť chápána jako parlamentní republika značně inklinuje ke zmíněné formě prezidentské.

Dále se budu věnovat ústavnímu zakotvení výkonné moci. Pokusím se zamyslet a objasnit důležitost funkce hlavy státu, tedy do jaké míry jde o pouhý symbol a personifikaci státu a nakolik velký je jeho reálný vliv na aktuální politické dění. Jak jsem již naznačovala, domnívám se, že ústavní systém České republiky značně inklinuje k prvkům prezidentské formě vlády, což se, dle mého názoru, projevuje na rostoucím vlivu tohoto ústavního činitele. Abych na otázku jaký je skutečný rozsah a dopad pravomocí prezidenta mohla odpovědět, bude nutné zamyslet se také nad tím, zda a případně do jaké míry může figurovat jako správní úřad. Neboť v případě kladné odpovědi by se dalo usuzovat, že jeho působení není pouze reprezentativní, nýbrž že akty hlavy státu mají skutečný reálný dopad a mohou být přezkoumány ve správním soudnictví. Pozornost bych také chtěla věnovat věcné působnosti vlády a prostředkům, pomocí nichž realizuje politickou výkonnou moc.

Ráda bych blíže rozvedla kompetence prezidenta republiky, především s důrazem na pravomoci kontrasignované vládou, respektive premiérem nebo pověřeným členem vlády, a pravomoci bez nutnosti kontrasignace. Nutnost spolupodpisu rozhodnutí předsedou vlády, kdy za tento akt přebírá vláda odpovědnost, chápu jako projev oslabení postavení hlavy státu a upevnění či posílení pozice vlády. Je také otázkou, nakolik je nutný podpis samotného prezidenta, neboť na základě minulých zkušeností je patrné, že daný zákon může vstoupit v platnost i bez tohoto podpisu. Jinak je tomu však u absence podpisu předsedy vlády, v rámci kontrasignovaných pravomocí. Zmíním se rovněž o pravomocech a působnosti vlády, kdy

tato působnost může být vymezena zákonem. V kontextu pravomocí se zaměřím též i na participaci a kooperaci vlády a prezidenta a to jak v otázce jmenování předsedy a členů vlády, tak především v oblasti zahraniční politiky a udělení amnestie. Zde se budu zamýšlet nad tím, co vše náleží do kompetencí hlavy státu nebo vlády a kdy je případný nátlak vlády na prezidenta žádoucí a mělo by dojít ke zpřísnění jeho pravomocí nebo kdy by mu jakožto nejvyššímu představiteli státu měl být ponechán větší prostor a volná ruka při jeho jednání a rozhodování.

V případě vlády je vhodné odlišovat činnost vládní a výkonnou, proto je mým záměrem tuto diverzifikaci více upřesnit. Pokud hovoříme o rozlišování moci výkonné a vládní, za velmi podstatné považuji uvědomit si toto rozdělení také u prezidenta české republiky. Z toho důvodu se budu věnovat také otázce, do jaké míry třímá prezident v rukou výkonnou moc a do jaké míry se jedná o moc vládní. Při tom budu částečně vycházet z Ústavní listiny z roku 1920, která o tomto dvojím pojmenování hovoří. Myslím si, že hlava státu vykonává výkonnou moc a rovněž i moc vládní, proto její ústavní zařazení do třetí hlavy považuji za správné, ale nabyla jsem dojmu, že vložit do rukou prezidenta výkonnou moc v takové míře, jakou ji můžeme pozorovat dnes, nebylo původním záměrem ústavodárců, s ohledem na parlamentní formu vlády ČR, a už vůbec se to neslučuje s vůlí vlády. Pokud by se potvrdila má hypotéza, stálo by za zvážení, zda by nebylo vhodné pojmenování hlavy třetí ústavní listiny aplikovat také v Ústavě ČR dnes.

1. Postavení prezidenta a vlády v závislosti na politické formě vlády

Pro postavení vlády a prezidenta hraje významnou, dalo by se říct stěžejní, roli ústavní forma vlády, ve které uskutečňují a realizují své pravomoci. Odlišné ústavní systémy mají za následek různé podoby dělby moci. Můžeme se setkat se třemi základními modely, z nichž ani jeden není v žádném státě kategoricky dodržován. Spíše než čistý parlamentarismus a prezidencialismus dochází k různým modifikacím. Přesto vždy dochází k výrazné převaze znaků jednoho z těchto systémů.¹ Jako příklad můžeme uvést politický systém ve Spojených státech amerických, kde volba hlavy státu probíhá prostřednictvím volitelů, i když podle definice prezidencialismu by mělo jít o volbu přímou.² Kromě parlamentní a prezidentské formy vlády existuje také třetí model, typický pro Francii, a tím je smíšená, neboli poloprezidentská forma vlády. Tento model stojí na pomezí mezi výše zmíněnými, přesto je značně osobitý a pokrokový.³ Pro úplnost je také nutné věnovat pozornost, od výše zmíněných značně odlišnému, švýcarskému modelu.⁴

1.1. Parlamentní forma vlády

Ve světě převládající parlamentní systém, jehož znaky Česká republika naplňuje, se opírá o myšlenku dělby moci, ale nehovoří o striktní dělbě. Zákonodárná a výkonná moc spolu spolupracují a vzájemně se doplňují. Je to patrné na institutu vyslovení důvěry Poslanecké sněmovny vládě, kdy vláda bez této důvěry nemůže fungovat. Na druhou stranu vládě přísluší podílet se na tvorbě práva.⁵ Vláda tedy, ač vrcholný orgán moci výkonné, je limitována mocí zákonodárnou a je jí politicky odpovědná. Závislost na vůli Parlamentu se projevuje také při jmenování vlády. Tu sice jmenuje hlava státu, ať už v případě republiky toto jmenování vykonává prezident nebo v případě monarchie monarcha, ale hlava státu je vázána postojem Poslanecké sněmovny. Jinak řečeno, jmenovaná osoba musí mít důvěru PS.⁶

U problematiky vyslovení důvěry respektive nedůvěry vládě bych se pozastavila nad institutem konstruktivní vyjádření nedůvěry vládě, jehož průkopníkem byla Spolková republika Německo. Ke konstruktivnímu vyjádření nedůvěry může dojít pouze tehdy, pokud

¹ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 214.

² HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. 1. vydání, Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 88.

³ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 193.

⁴ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 192.

⁵ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia...*, s. 189.

⁶ KLÍMA, Karel. *Státověda...*, s. 192.

je současně jmenován nový předseda vlády. Tento postup zapříčiní stabilnější postavení vlády a také ujasňuje další politický postup.⁷ Osobně jsem zastáncem toho názoru, že konstruktivní vyjádření nedůvěry by bylo vhodné uplatňovat také u vlády České republiky neboť je tak zajištěna jistá politická stabilita a posílila by se pozice vlády. Myslím si, že poslanci jsou často schopni spojit své názory a vyslovit nedůvěru vládě, ale už nejsou schopni vytvořit konstruktivní většinu, která by navrhla nového premiéra a dala by tak najevo nejen svůj nesouhlas s vládou stávající, ale také své představy o vládě nové a o budoucím politickém dění.

V parlamentní formě vlády není hlava státu aktivním účastníkem tvorby práva, nýbrž plní funkci soudce a zasahuje jen v krizových a rozporných situacích. Hlava státu, tedy prezident, není šéfem vlády, tento post přísluší premiérovi nebo kancléři.⁸ I když prezident jmenuje předsedu vlády, jedná se spíše o čin formální, skutečnou váhu zde má až kladné vyjádření Parlamentu. Můžeme říci, že v tomto systému se prezident zaměřuje spíše na reprezentaci země v mezinárodních nebo vnitrostátních záležitostech a plnění ceremoniálních funkcí. Jak již bylo řečeno výše, v parlamentarismu připadne skutečná výkonná moc premiérovi a členům vlády, tedy ministrům.⁹

V parlamentním systému, který je republikou, je hlava státu volena Parlamentem, kolegiem volitelů nebo volena v přímých volbách.¹⁰ Podle mého názoru však přímá volba nekoresponduje s celkovým pojetím funkce prezidenta, která je v tomto režimu nastíněna. Pokud se uskuteční přímá volba, znamená to, že lidé ve zvoleného kandidáta vložili důvěru. Avšak v případě, že prezident plní pouze symbolickou funkci, přímá volba postrádá smysl. Osobně sympatizuji s možností přímých voleb, ale v takovém případě se nabízí otázka, zda by nemělo dojít k rozšíření pravomocí hlavy státu.

S ohledem na zmíněné skutečnosti se nabízí otázky, nakolik prezident skutečně vykonává výkonnou moc a nakolik se jedná o moc vládní a také zda hlava státu vystupuje jako správní orgán a do jaké míry je pouze politikem. Této problematice se budu věnovat v následujícím textu.

1.2. Prezidentská forma vlády

U prezidentského režimu nacházíme výraznější oddělení výkonné a zákonodárné moci, než tomu bylo v případě parlamentního systému. Jde o striktní dělbu moci, kdy vzájemné

⁷ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, ŠEDO, Jakub. *Politické systémy...*, s. 129.

⁸ Ve své práci uvažují formu státu jako republiku, nikoli monarchii, a to s ohledem na celkové zaměření této práce. Proto zde v souvislosti s hlavou státu zmiňují pouze prezidenta.

⁹ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia...*, s. 189.

¹⁰ Tamtéž

vztahy jsou omezeny jen na kontrolu vedoucí k zabránění zneužívání nebo nadměrného užívání moci, jinak nazývané jako systém brzd a protivah. Na rozdíl od předchozí formy vlády se zde výkonná moc nepodílí na legislativním procesu a není parlamentu politicky odpovědná. Oddělení mocí se projevuje i v nemožnosti člena vlády být členem parlamentu, můžeme tedy říci, že existuje neslučitelnost těchto funkcí.¹¹ Model vlády je zde jiný, než jaký je typický pro vládu České republiky. Ministři zastávají funkci poradců prezidenta, kterým jsou nejen vybráni, ale mohou jím být i odvoláni. Z důvodu atypické podoby vlády není považována za kolegiální orgán.¹²

Postavení prezidenta a parlamentu není vyrovnané, role hlavy státu je zde stěžejní.¹³ Prezident nezastává jen úlohu hlavy státu, ale též stojí v čele výkonné moci a je šéfem vlády. Disponuje úplnou výkonnou mocí, současně však nemá možnost zákonodárné iniciativy.¹⁴ Pro tento režim je charakteristické zastoupení hlavy státu a předsedy vlády jednou osobou. Prezident je nejčastěji volen v přímých volbách na fixně dané období bez možnosti vyvolat volby předčasné.¹⁵

V prezidentské formě státu, jak již název napovídá, má tedy prezident na rozdíl od parlamentní formy výsadní postavení. Díky své nezávislosti na zákonodárném sboru má větší prostor k realizaci svých záměrů, což reflektuje větší stabilitu systému a jeho akceschopnost. Jelikož v případě parlamentní formy vlády je zajištěna větší různorodost a participace různých názorových a politických skupin, což podporuje demokratičnost politického zřízení, mohlo by se zdát, že prezidentský systém vykazuje tendence autoritativní formy vlády. Podle mého názoru však svěřením výkonné moci do rukou převážně jedné osoby je krok správným směrem. Zvláště pokud se jedná o přímou volbu jako způsob ustanovování do funkce, měla by tato osoba být víc než pouhým symbolem státu a figurkou v politickém dění.

1.3. Smíšená forma vlády

Smíšená forma vlády, neboli také poloprezidentská, je modifikací parlamentní a prezidentské formy. I zde je výkonná moc zastoupena prezidentem a vládou, ale hlava státu zde má daleko silnější pozici než u parlamentního systému. Prezident, který je volen přímo, je hlavní osobou státní politiky, jmenuje vládu a rovněž jí předsedá, určuje směr státní politiky, ale není politicky odpovědný parlamentu.¹⁶

¹¹ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, ŠEDO, Jakub. *Politické systémy...*, s. 88.

¹² KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci...*, s. 219.

¹³ Tamtéž

¹⁴ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia...*, s. 192.

¹⁵ HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, ŠEDO, Jakub. *Politické systémy...*, s. 88.

¹⁶ FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan. *Státověda*. 5. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 131.

Vláda je oproti tomu parlamentu politicky odpovědná. Existence institutu nedůvěry vládě je i zde, ale vyslovení důvěry není nutnou podmínkou k tomu, aby se tato složka výkonné moci mohla ujmout plnění svých povinností. Odvolání vlády je čistě v rukou prezidenta bez nutnosti zásahu Parlamentu.¹⁷

V tomto systému můžeme vidět snahu o oslabení pozice parlamentu a posílení pravomocí prezidenta, jinak řečeno posílení exekutivy. Jedná se o jakýsi odklon od parlamentarismu, který si však z této formy vlády ponechává řadu znaků.

1.4. Švýcarská forma vlády

Jedná se o zvláštní kategorii politických systémů, která se opírá o zásadu jednotlivosti státní moci. Znamená to, že jedině parlament zastupuje moc zákonodárnou i výkonnou. Vláda je pouze jakousi pomocnou silou zabezpečující administrativní složku. Švýcarský politický systém se opírá o přímou demokracii. Občané se pomocí referend a suspenzivních vet účastní tvorby práva a přijímání zásadních rozhodnutí. Vláda je sestavována na návrhy čtyř největších politických stran, a protože neexistuje institut nedůvěry vládě, působí po celé své funkční období. Nesetkáme se zde s funkcí předsedy vlády. Svým způsobem jej zastává prezident, ale jeho úloha je čistě organizační a nemá žádný politický vliv. Prezident není hlavou státu, tato role náleží sedmičlenné vládě.¹⁸

Tento systém je značně unikátní, ve větších státech, podle mého názoru, nerealizovatelný. I přes nesporné klady, které v sobě zahrnuje, zde však neexistuje dělba moci, která je pro tuto práci podstatná a z důvodu nicotné úlohy prezidenta a pouze doplňující funkce vlády ji uvádím pouze z důvodu kompletního a uceleného pohledu na jednotlivé formy vlády.

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia...*, s. 196 – 198.

2. Ústavní zakotvení výkonné moci

2.1. Pojem prezidenta republiky a jeho ústavní zakotvení

V Ústavě ČR je výkonná moc zařazena do třetí hlavy výstižně a stručně nazvané Moc výkonná. Zde jsou také zakotveny orgány této moci, kterými jsou především prezident a vláda, a dále také ministerstva, jiné správní úřady, orgány územní samosprávy a státní zastupitelství. Pozornost je vyhrazena především prvním dvěma zmíněným, na rozdíl od ostatních orgánů, jejichž podrobnější úprava je svěřena zákonům.¹⁹

Postavení prezidenta České republiky nalezneme v Ústavě v hlavě třetí, jak již bylo zmíněno. Je uveden v čele této hlavy, což symbolizuje důležitost funkce, přesto však nestojí v čele moci výkonné a jeho reálný podíl není příliš výrazný.²⁰ Otázkou zda je tento stav správný či nikoli a jak by se situace mohla změnit, se budu zabývat v dalších částech své práce.

Prezident České republiky je hlavou státu, z čehož vyplývá, že jeho postavení by nemělo být ovlivněno aktuálním politickým děním nebo nátlakem a měl by zastávat spíše úlohu stabilizačního činitele v této reprezentativní funkci, nikoli působit jako vrcholný orgán moci výkonné, toto postavení náleží vládě.²¹ Hlavu státu chápeme tedy jako nejvyššího představitele státu, ale také se jedná o nejvyšší státní orgán se zvláštním postavením. O zvláštním postavení hovoříme z toho důvodu, že prezident vystupuje jakožto symbol státu a můžeme tedy hovořit o personifikaci státu. Rovněž je také jeho úkolem stát reprezentovat a plnit velitelské funkce.²²

Výše zmíněné nám tedy naznačuje, jak rozporuplný je institut prezidenta. Na jedné straně by se mohlo v parlamentní formě vlády České republiky zdát, že jde o funkci, která má pouze symbolický, zastřešující charakter a s nadsázkou by se dalo říct, že stejně jako například britská královna je pouze jistou ikonou státu. Na druhou stranu ale osoba zastávající funkci prezidenta republiky musí být pečlivě zvolena a svůj úřad vykonávat svědomitě, ať už z důvodu udržení nebo vytvoření dobrého jména České republiky v očích jiných států či vlastních občanů, anebo z důvodu naplňování řady pravomocí, které této osobě přísluší.

Ústava ČR posílila postavení prezidenta více, než je v parlamentní republice obvyklé. Jedním ze znaků tohoto silnějšího postavení může být například výčet nekontrasignovaných

¹⁹ MAN, Vlastislav, SCHELLE, Karel. *Základy ústavního práva*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 65.

²⁰ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydání. Praha: Leges, 2011, s. 810.

²¹ Tamtéž

²² FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan. *Státověda...*, s. 229.

pravomocí prezidenta uvedených v čl. 62 Ústavy, který v Ústavní listině z roku 1920 nebyl. Tento výčet narušil dosavadní chápání prezidenta jako neutrálního institutu ve vztahu k vládě a začalo docházet k jinému vnímání právního postavení hlavy státu, než tomu bylo za I. republiky.²³

Při bližším prozkoumání pozice hlavy státu se nabízí otázka, zda prezident republiky figuruje jako správní úřad, kdy výsledkem jeho činnosti je vydání správního aktu tedy rozhodnutí, které je přezkoumatelné ve správním soudnictví, potažmo Nejvyšším správním soudem, a na kolik zastává pouze funkci politika. Odpověď na položenou otázku nám může také částečně zodpovědět, zda prezident vykonává moc výkonnou nebo zda je jedná o moc vládní.

Vzhledem k tomu, že prezident je Ústavou ČR označen jako hlava státu a tedy je jeho nejvyšším orgánem, je otázkou, zda můžeme jeho rozhodnutí označit jako nejvyšší ústavní akty, anebo jestli se jedná o správní akty, které mohou být přezkoumávány obecnými soudy. Vzhledem k tomu, že prezident republiky vystupuje jako představitel suverenity státu a pouze ústavním zákonem mu mohou být uloženy povinnosti, můžeme odvodit, že jsou jeho akty ústavními akty, které se odlišují od správních aktů mimo jiné tím, že zasahují do všech oblastí a to i za hranice moci výkonné.²⁴ Na druhou stranu rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve věci nejmenování soudních čekatelů do funkce soudců ukazuje, že předchozí tvrzení není zcela správné a úplné. V dotčeném případě žalobkyně usiluje o přezkum aktu prezidenta republiky, prostřednictvím kterého nebyla jmenována do funkce soudce. Žalobkyně se nejprve obrátila na Městský soud v Praze podáním žaloby na nečinnost a na nezákonný zásah žalovaného ve věci jmenování soudcem. Žalobkyně byla toho názoru, že došlo k porušení jejích veřejných subjektivních práv a rovněž se domnívala, že prezident republiky může být v dané věci považován za správní úřad a tudíž může být ve věci rozhodnuto v rámci správního soudnictví. Městský soud nicméně její žalobu odmítl. Následně se tedy obrátila prostřednictvím kasační stížnosti na NSS. Ten rozhodnutí Městského soudu zrušil a věc vrátil k dalšímu projednání. NSS uvedl, že je nutné rozlišovat pravomoci prezidenta, na pravomoci mající povahu správních úkonů, při kterých hlava státu působí jako správní úřad, a na pravomoci realizující se ve formě ústavních aktů, při kterých prezidentovi náleží postavení ústavního činitele. Pravomoc jmenovat soudce shledal NSS jako pravomoc mající povahu správních úkonů, neboť výkonem této pravomoci dochází k zásahu do veřejných

²³ PAVLÍČEK, Václav. Prerogativy nebo správní akty prezidenta republiky? ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 130.

²⁴ PAVLÍČEK, Václav. Prerogativy nebo správní akty..., s. 144.

subjektivních práv konkrétních osob.²⁵ Obdobně se k této záležitosti vyjádřil i docent Šimíček, ve vztahu k možnému přezkumu aktů prezidenta a také s ohledem na skutečnost, že hlava státu není z výkonu své funkce odpovědná. Ve svém příspěvku řekl, že „otázky ústavně zakotvené neodpovědnosti prezidenta republiky a soudní přezkoumatelnosti některých jeho aktů jsou natolik autonomní, že z osobní neodpovědnosti prezidenta nelze implicitně vůbec dovozovat absolutní nepřezkoumatelnost jeho aktů. Rozhodnutí prezidenta republiky jsou tedy i v našem ústavním systému soudně přezkoumatelná, a to buď ve správním soudnictví z důvodu ochrany subjektivně veřejných práv dotčených subjektů, anebo v rámci kompetenčních konfliktů.“²⁶

Lze tedy říci, že prezident může v jistých případech vystupovat jako správní úřad a vydávat rozhodnutí, která mohou být přezkoumatelná ve správním soudnictví nebo Ústavním soudem. Z toho vyplývá, že role prezidenta na moci výkonné je nikoli nepatrná. Můžeme tedy analogicky dovodit, že je v tomto případě chápán jako výkonný orgán a nikoli pouze jako orgán vládní.

2.2. Vláda a její ústavní zakotvení

Společně s mocí zákonodárnou a soudní můžeme výkonnou moc označit za moc státní, prostřednictvím které se lid podílí na správě věcí veřejných. Jedná se o tu část veřejné správy, kdy subjektem je stát. Ten může vystupovat v podobě vlády, ministerstva či jiných správních úřadů.²⁷ Ústava České republiky vládu definuje jakožto vrcholný orgán moci výkonné.²⁸ Z této charakteristiky můžeme vyčíst jistou hierarchii orgánů, které se na výkonné moci podílejí, a mezi kterými vláda zaujímá výsadní postavení. Přesto však vláda při plnění svého poslání nesmí jednat svévolně, ale pouze v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon a rovněž nesmí opomíjet hodnoty demokratického právního státu, kterým Česká republika bezesporu je.²⁹ Věcná působnost, kterou vláda disponuje, není v Ústavě definována. Proto se v oblasti výkonné moci považuje za všeobecnou, nejedná-li se o působnost svěřenou výhradně prezidentovi nebo není-li výslovně řečeno jinak.³⁰ Analogicky můžeme dovodit působnost vlády, do které lze zařadit například stanovení cílů politiky státu. To vyplývá z Ústavy, která vládu zařadila do čela moci výkonné a dále také nepřímou z kompetenčního zákona. Podle

²⁵ Rozsudek nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn.: 4 Aps 4/2005 - 42

²⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Neodpovědnost prezidenta a soudní přezkoumatelnost některých jeho aktů. ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 167.

²⁷ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda...*, s. 859.

²⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ Tamtéž

³⁰ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině...*, s. 337.

kompetenčního zákona je tato působnost stanovena buďto výslovně pro určité oblasti státní politiky, jako je například projednání otázky zajištění obrany státu, anebo obecně prostřednictvím jednotlivých ministerstev. Ministerstva vytvářejí koncepce rozvoje pro svá odvětví a tyto pak předkládají vládě. Jako další působnost vlády lze zmínit oprávnění předkládat návrhy zákonů, návrhy na vyznamenání, jmenování profesorů a také dozor a kontrolu v podobě kontrasignace nebo uložení úkolů členům vlády. V neposlední řadě sem spadá též reprezentace státu prostřednictvím předsedy vlády a ministra zahraničí, ale rovněž i ostatních ministrů v kontextu Evropské unie.³¹ Ústava dále vládě svěřuje normotvornou pravomoc mající podobu nařízení jakožto podzákonných právních předpisů vydávaných k provedení zákona a v jeho mezích. Tato nařízení jsou vyhlášována ve Sbírce zákonů a k jejich vydání může dojít buďto na základě obecného ústavního zmocnění, anebo konkrétního zmocnění běžným zákonem.³²

Pokud hovoříme o vládě, máme na mysli tzv. politickou výkonnou moc, tedy vládu a jednotlivé ministry. Tato vláda je závislá na výsledcích voleb a jde o jeden z nejvyšších orgánů moci výkonné. Její postavení se odvíjí od daného typu formy vlády v určitém státě.³³ Pokud bychom měli na mysli byrokratickou výkonnou moc, jednalo by se o profesionální aparát, složený z odborných zaměstnanců s nárokem na kariérní postup, který je profesionální státní službou.³⁴

³¹ FILIP, Jan. Aktuální ústavněprávní otázky výkonné moci v ČR. HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004, s. 22.

³² KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, s. 360.

³³ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci...*, s. 223.

³⁴ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 337.

3. Vládní a výkonná moc

3.1. Prezident

3.1.1. Výkon pravomocí prezidenta stanovených Ústavou

Prezident republiky bývá označován Ústavou za hlavu státu. Je zařazen do čela moci výkonné, ale nedá se z toho usuzovat, že je jejím hlavním představitelem. Pravomoci náležející hlavě státu totiž zasahují také do legislativy a rovněž do oblastí moci soudní. Přesto však nejčastěji dochází ke kompetenčním sporům mezi vládou a prezidentem, což výše zmíněné pojmenování prezidenta Ústavou potvrzuje. Další specifikum této funkce nalezneme v čl. 54 Ústavy, a sice že prezident není z výkonu své funkce odpovědný. Z této definice můžeme usoudit, že prezidenta není možné odvolat, a také zde lze spatřit náznak pouhé reprezentativnosti tohoto úřadu.³⁵ Nicméně jemu vymezené pravomoci uvedené níže naznačují, že v českém právním řádu jsou kompetence hlavy státu relativně široké v porovnání s jinými parlamentními republikami.

Neexistence odpovědnosti znamená, že tento ústavní činitel je současně ústavně nezávislým orgánem, který není odpovědný žádnému jinému orgánu, Parlamentu ČR ani samotným občanům. O odpovědnosti respektive neodpovědnosti hovoříme v souvislosti s politickým jednáním prezidenta, nikoli s jeho občanskoprávním jednáním. Toto je nutné odlišit z toho důvodu, že v případě politických činů hlava státu požívá trestní nebo správní imunity. Tato imunita trvá po dobu výkonu jeho funkce. Naopak v občanskoprávních záležitostech, které se nevztahují k výkonu jeho funkce, mu tato imunita poskytnuta není.³⁶

Zmíněná neodvolatelnost prezidenta spočívá v tom, že s měnící se politickou situací se může změnit vláda, může dojít k rozpuštění poslanecké sněmovny, mohou se vystřídat politické strany a hnutí, ale postavení prezidenta je neotřesitelné a na této změně nezávislé v průběhu celého svého pětiletého funkčního období. V průběhu politických změn však může využít řady svých pravomocí, které mu jsou Ústavou uděleny a do nastalé situace aktivně zasahovat, například jmenovat novou vládu. Je tedy zřejmé, že význam tohoto ústavního činitele roste v případech, kdy dochází k politickým krizím nebo kdy tyto krize reálně hrozí. Spojení neodvolatelnosti a svěřených pravomocí symbolizuje a garantuje stabilitu tohoto úřadu a vykresluje jej jako konstantu politického systému. Je nutné dodat, že ačkoli je prezident neodvolatelný, může dojít k situaci, kdy jej Poslanecká sněmovna a Senát ze

³⁵ SRB, Jáchym. Extenze prezidenta do exekutivy. *Problematické případy*. ANTOŠ, Marek, WINTR, Jan (eds.). *Výkonná a soudní moc v demokratickém právním státě*. Praha: Leges, 2012, s. 171.

³⁶ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 168.

závažných důvodů shledají jako neschopného vykonávat úřad. V tom případě přechází část pravomocí na předsedu vlády a část na předsedu PS. V této věci má přesto poslední slovo Ústavní soud.³⁷

Pravomoci prezidenta republiky můžeme rozlišovat z několika hledisek. Například můžeme pravomoci dělit z pohledu organizačního a z pohledu funkčního. Z organizačního hlediska jde o to, že veškeré jeho pravomoci řadíme pod moc výkonnou. Z pohledu funkčního rozlišujeme, zda je pravomoc uskutečňována v rámci moci zákonodárné, například suspenzivní právo veta, výkonné nebo soudní, kam můžeme zařadit například udělení milosti.³⁸ Dále můžeme pravomoci členit na kreační, například zmíněné udělení milosti, kdy hlava státu přímo vykonává státní moc a na druhé straně pravomoci formální, spočívající jen v podepisování zákonů nebo reprezentování státu navenek. Zřejmě nejznámější a nejdůležitější je rozdělení pravomocí na kontrasignované a nekontrasignované. Kontrasignace neboli spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, je projevem slabého postavení prezidenta.³⁹ Rozhodnutí hlavy státu v tomto případě nabývá platnosti až spolupodepsáním premiéra nebo člena vlády. Tím však na sebe vláda přebírá odpovědnost před Parlamentem. Pravomoci v čl. 62 kontrasignované být nemusí, v těchto případech je prezident nezávislý na vládě, a ta nenesे odpovědnost za jeho jednání. Toto odlišení nám udává sama Ústava a to taxativním výčtem v čl. 62 a demonstrativním výčtem v čl. 63.⁴⁰

Právě jeden z bodů čl. 62 náležejících do pravomocí nekontrasignovaných byl předmětem sporu o kontrasignaci. Jednalo se o kompetenci jmenovat guvernéra a viceguvernéra ČNB. Tehdejší předseda vlády Miloš Zeman podal návrh k Ústavnímu soudu, ve kterém se domáhal vyslovení nálezu, že k tomuto kroku si hlava státu musí vyžádat spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Vláda se tímto krokem cítila být zkrácena na své kompetenci, neboť tuto pravomoc řadila nikoli do čl. 62 Ústavy ČR, nýbrž do čl. 63, a sice do pravomocí, které nejsou výslovně uvedeny v Ústavě ČR. Prezident na výše uvedené reagoval slovy, že jmenování členů Bankovní rady je dle Ústavy výhradně v jeho kompetenci a jmenování guvernéra či viceguvernéra není pravomocí, která by byla nově vytvořena, jak tvrdil předseda vlády. Ústavní soud argumentaci hlavy státu potvrdil a návrh vlády zamítl s odůvodněním, že v Ústavě nejsou rozlišeni jednotliví členové Bankovní rady a z toho důvodu je toho jmenování výhradně v kompetenci prezidenta republiky.⁴¹

³⁷ Tamtéž, s. 168 – 169.

³⁸ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. Praha: Leges, 2011, s. 50.

³⁹ SRB, Jáchym. *Extenze prezidenta do exekutivy...*, s. 173.

⁴⁰ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda ...*, s. 812.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2001, sp. zn. Pl. ÚS 14/01

Jak poslední bod ve výčtu čl. 63 naznačuje, činnost prezidenta není omezena jen ústavním nebo zákonným výčtem pravomocí. K této problematice se vyjádřil i československý Ústavní soud v Brně: „Vymezení veškerých činností, které spadají do kompetence hlavy státu, nelze enumerativně provést. Ústavní a jiné zákonné předpisy nepokrývají veškeré aktivity, které tvoří a mohou tvořit náplň funkce prezidenta jakožto hlavy státu... Z postavení prezidenta jakožto hlavy státu tedy plyne, že jeho jednání je nutno posuzovat jinak, než kdyby je učinil jiný občan... Vzhledem k tomu, že náš právní řád nedává přesnou odpověď na to, co vše tvoří náplň funkce prezidenta, je nutno v těchto případech, kdy vzniká pochybnost, vykládat jeho jednání tak, že je činí jakožto hlava státu. Na něj je totiž takto objektivně pohlíženo veřejností, on sám má větší odpovědnost politickou i morální a s ohledem na to je třeba mu poskytovat i zvýšenou ochranu. Tento závěr samozřejmě neplatí absolutně, nicméně pokud by měl být v takových případech konstatován opačný závěr, tj. že prezident nejednal jako hlava státu, muselo by se to ze všech okolností případů spolehlivě dovodit.“⁴²

3.1.2. Prezident jako orgán vládní nebo výkonný

V předchozí části své práce jsem se zmiňovala o existenci rozdílu mezi orgánem moci výkonné a orgánem moci vládní a pokládala jsem otázku, zda hlava státu ČR může být obojím nebo zda tuto funkci můžeme chápat pouze jako orgán moci výkonné či orgán moci vládní. K bližšímu prozkoumání této problematiky je možné využít textu Ústavní listinu z roku 1920, kterou se tvůrci Ústavy ČR značně inspirovali, a která zahrnuje v názvu hlavy třetí jak moc výkonnou tak i vládní.

Při bližším posouzení lze konstatovat, že výčet kompetencí prezidenta se od roku 1920 příliš nezměnil. Výrazná změna však nastala v souvislosti s nutností kontrasignace jednotlivých rozhodnutí. Ústavní listina hovoří o neodpovědnosti hlavy státu z výkonu jeho funkce a o povinnosti vlády nést odpovědnost z veškerých jeho projevů souvisejících s úřadem prezidenta. Pozornost věnujme formulaci „z veškerých jeho projevů“, protože zatímco podle Ústavy České republiky, odpovídá vláda za kontrasignovaná rozhodnutí, Ústavní listina uvádí, že veškeré úkony prezidenta potřebují ke své platnosti spolupodpis odpovědného člena vlády, tedy neexistují rozhodnutí nekontrasignovaná. Je také patrné, že člen vlády podle Ústavy 1920 musel spolupodepsat veškeré projevy prezidenta, nikoli pouze jeho rozhodnutí⁴³, což dle mého názoru značně omezuje pravomoc hlavy státu a staví ji do

⁴² KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky...*, s. 50.

⁴³ Zákon č. 121/1920 Sb. Ústavní listina Československé republiky

pozice pouhého reprezentanta a osobu ztělesňující a zastřešující Československou republiku, která není v pozici výkonného orgánu.

V návaznosti na otázku zda a nakolik je hlava státu také správním úřadem lze říci, že zatímco podle Ústavní listiny z roku 1920 nebylo možné, aby prezident své akty obhajoval před soudními nebo správními orgány a tedy za ně nesl odpovědnost, neboť veškerá jeho rozhodnutí musela být spolupodepsána členem vlády, který za ně odpovídal, Ústava z roku 1993 vyčlenila řadu pravomocí, které nemusí být kontrasignovány.⁴⁴ Tudíž je patrné, že zatímco podle předchozí právní úpravy nebylo možné, aby prezident plnil roli správního úřadu, v současné době to za jistých okolností možné je a tudíž to i reflektuje větší míru pravomoci, kterou prezident disponuje.

S ohledem na výše uvedené jsem dospěla k názoru, že prezident v současné době vykonává jak moc výkonnou tak i vládní. Je patrný zvyšující se vliv a rozsah jeho pravomocí. Paradoxní je, že dříve byl podpis prezidenta nezbytnou a neopomenutelnou součástí každého zákona, zatímco nyní je spíše jen řeckně ozdobou zákona, která byla v řadě případů dokonce opomenuta. V době platnosti ústavní listiny byl tento podpis považován na výraz osvědčení a byl nedílnou součástí zákona, v opačném případě by byl zákon považován za neplatný. Současná praxe nás však přesvědčila o tom, že není prezidentovou povinností zákon podepsat a toto odepření podpisu nemá vliv na platnost zákona. Je nutné poznamenat, že Ústava nehovoří o žádné výjimce nebo možnosti odepření podpisu.⁴⁵ Tento postup mi přijde nelogický a nepřilíš správný, protože vliv hlavy státu v ústavním systému České republiky se, dle mého názoru, neustále zvyšuje, jak tomu napovídá i změna Ústavy ČR oproti ústavě z první republiky, a možnost vstoupení zákona v platnost i bez signatury hlavy státu znamená snížení jeho autority.

Ústavodárci v roce 1920 kontrasignací všech projevů prezidenta republiky de facto převedli veškerou odpovědnost na vládu⁴⁶ a troufám si tedy tvrdit, že hlava státu byla chápána jako projev vládní moci. Podle současné právní úpravy se toto s jistotou tvrdit nedá, neboť došlo k ústavnímu rozšíření prezidentských pravomocí a také k možnosti přezkumu aktů ve správním soudnictví, což NSS ve svém rozsudku potvrdil. S ohledem na to usuzuji, že role hlavy státu značně posílila a i přes možný nesouhlas poslanců a členů vlády musíme na institut prezidenta nahlížet nejen jako na vládní orgán, ale také jako na orgán moci výkonné.

⁴⁴ PAVLÍČEK, Václav. Prerogativy nebo správní akty..., s. 141.

⁴⁵ PAVLÍČEK, Václav. Prerogativy nebo správní akty..., s. 144.

⁴⁶ RYCHETSKÝ, Pavel. Soudní přezkum aktů prezidenta republiky. ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 149.

3.2. Vláda

3.2.1. Postavení a činnost vlády jakožto vrcholného orgánu výkonné moci

Vláda je jedním z vrcholných orgánů státu a především se jedná o vrcholný orgán moci výkonné. Tím je naznačena pluralita orgánů exekutivy, mezi kterými vláda zaujímá nejvyšší postavení a žádný orgán jí není nadřízen ani nadřazen. Vláda je centrem celé výkonné moci, kterou řídí a rovněž za ni nese odpovědnost. Činnost vlády je stanovena a rovněž i omezena ústavními zákony a zákony. Z toho vyplývá, že dle slov Ústavy, vláda může vládnout pouze na základě těchto zákonů a v jejich mezích. Vláda je zařazena do hlavy třetí Ústavy, a to následně za ustanovení o prezidentu republiky. Tím ústavodárce zachovává systematiku ústavní úpravy vlády z roku 1920. Z Listiny základních práv a svobod vyplývá, že vláda se při výkonu svých pravomocí musí chovat nestranně, tedy neinklinovat k žádnému náboženskému vyznání nebo ideologii a musí dbát hodnot demokracie.⁴⁷ Postavení vlády je rovněž upraveno v ústavním zákoně o bezpečnosti České republiky, kdy vláda zaujímá stěžejní úlohu při vyhlášení nouzového stavu. Nouzový stav vláda vyhláší na určité časové období a pro vymezené území našeho státu. Současně s tím musí vymezit práva a povinnosti, která mohou být v souvislosti s danou situací omezeny nebo naopak uloženy. V tomto případě, stejně jako v mnoha dalších, nemůžeme hovořit o svrchovanosti vlády, neboť o vyhlášení musí neprodleně informovat Poslaneckou sněmovnu, která může vyhlášení zrušit, pokud jej nepovažuje za adekvátní. Nouzový stav musíme odlišovat od stavu ohrožení státu, a to nejen z důvodu odlišných významů těchto opatření, ale i s ohledem na činnost vlády. Stav ohrožení státu může vyhlásit pouze Parlament, nikoli vláda, avšak vládní zásah zde můžeme nalézt v podobě iniciace návrhu na toto vyhlášení.⁴⁸

Vláda je kolegiální orgán, který disponuje rozhodovacími oprávněními. Protože Česká republika spadá pod pojem parlamentní systém vlády, v jejím čele stojí předseda vlády neboli premiér. V parlamentní demokracii předsedu vlády jmenuje prezident republiky.⁴⁹ Je plně v rukou hlavy státu, koho jmenuje předsedou vlády. Prezident není omezen žádnými pravidly stanovenými Ústavou. Je však zvyklostí, že premiérem je jmenován předseda politické strany, která má nejvíce mandátů v PS. Je tomu tak proto, že právě tento premiér má predispozice k sestavení vlády, která získá důvěru Poslanecké sněmovny.⁵⁰ Prezident má možnost, ještě před jmenováním, vést politické rozhovory za účelem zjištění a prověření nejvhodnějšího

⁴⁷ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda* ..., s. 860.

⁴⁸ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ FILIP, Jan, SVATONĚ, Jan. *Státověda*..., s. 242.

⁵⁰ JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 197.

kandidáta. Tuto osobu pak může pověřit zahájením jednání o sestavení vlády. Tímto způsobem může rozhodnout, která osoba je způsobilá vládu sestavit. Tento postup je čistě v dikci hlavy státu a záleží jen na něm, zda osobu vyhodnocenou jako nejvhodnější skutečně jmenuje předsedou vlády a za jakou dobu. Přesto by však ke jmenování měl přistoupit co nejdříve, protože prezident musí jednat bez zbytečných průtahů. Následně po jmenování předsedy vlády na jeho návrh jmenuje i další členy vlády.⁵¹ Jmenování premiéra je výhradní pravomoc prezidenta republiky, ovšem v případě dalších členů už tomu tak není. Otázkou je, zda je v pravomoci prezidenta odmítnout jmenování navržených členů. V literatuře se setkáváme s různými názory, týkající se provedení nebo podmínek odmítnutí jmenování. Všechny se však shodují na tom, že prezident tuto pravomoc má, byť není dána Ústavou ani jinými zákony. Pro přiblížení může posloužit argumentace docenta Koudelky, který říká, že jmenování je projevem vůle prezidenta a z toho důvodu může návrh odmítnout. Dále podotýká, že svobodná vůle prezidenta musí zůstat zachována a to proto, že je za jmenování vlády odpovědný za velezradu. Při nepřijetí zákonů by totiž předseda vlády mohl podat demisi, což by mohlo vést ke sporu mezi prezidentem a Parlamentem.⁵²

Poté co je vláda jmenována, členové vlády se ujímají funkcí složením slibů do rukou prezidenta republiky. Proces utváření vlády je ukončen vyslovením důvěry vládě Poslaneckou sněmovnou. Pokud důvěra vyslovena není, musí premiér a prostřednictvím něho i členové vlády podat demisi do rukou předsedy vlády.⁵³ Je ústavní zvyklostí, že vláda společně s žádostí o vyslovení důvěry předkládá PS rovněž programové prohlášení vlády, ve kterém nastiňuje své konkrétní politické záměry.⁵⁴ Vláda je složena z již zmíněného předsedy vlády, dále pak místopředsedů a ministrů. Počet členů vlády není přesně stanoven žádným z ústavních zákonů ani zákonů a nemusí odpovídat počtu zřízených ministerstev.⁵⁵

Vláda se podílí na procesu tvorby politické vůle státu s ohledem na politickou vizi nejvhodnějšího uspořádání veřejných záležitostí. Je tomu tak proto, že vláda uskutečňuje, na rozdíl od prezidenta, určitý politický program, což se zrcadlí v konkrétní politice vlády. Vláda není omezena ve své působnosti Ústavou ani jinými ústavními zákony, ale její působnost může být vymezena zákonem. Ve vztahu k vládě je dobré odlišovat moc vládní a moc výkonnou. V případě pojmu moc výkonná vláda naplňuje působnost, kterou jí ukládá zákon, a mnohdy jsou její činy provázány s jednáním prezidenta vlády. Naproti tomu vládní moc je

⁵¹ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda* ..., s. 861.

⁵² KOUDELKA, Zdeněk. Vztah prezidenta a vlád v oblasti jmenování. ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. S. 172.

⁵³ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda* ..., s. 877.

⁵⁵ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*..., s. 185.

taková, kdy vláda působí jako nadřízený orgán státní správy vůči ostatním správním orgánům. Zde má vláda volnější pole působnosti, prostor pro vlastní úvahy, iniciační možnosti a jistou nezávislost na názorech jiných státních orgánů. Sem také spadá normotvorná pravomoc, která v sobě zahrnuje tvorbu právních předpisů podzákoného charakteru, dále pravomoc donucovací, kreační, iniciační a mnohé jiné, kterými vláda uplatňuje své vrcholné postavení. V oblasti veřejné správy vláda stanoví povinnosti správním orgánům a tyto pak dále kontroluje s ohledem na hospodárnost a odbornou úroveň.⁵⁶

Kromě normotvorné pravomoci v podobě vydávání nařízení se vláda účastní i legislativního procesu a to možností podat návrh zákona Poslanecké sněmovně. Tento návrh může podat vláda jako celek, nikoli jednotliví členové, jako v případě poslanců. Je tomu tak proto, že vláda je, jak již bylo zmíněno, kolegiální orgán a rozhoduje ve sboru, kdy toto rozhodnutí má podobu usnesení. Možnost iniciovat návrh zákona nepřísluší výhradně jen vládě, avšak v praxi tomu tak v 60 % případů skutečně je. Ve zbylých 40 % případů, kdy navrhovatelem je poslanec, skupina poslanců, Senát nebo zastupitelstvo kraje, se vláda může k návrhu ve lhůtě 30 dní vyjádřit, avšak PS není jejím stanoviskem nijak vázána.⁵⁷

⁵⁶ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda ...*, s. 877.

⁵⁷ BOHÁČ, Radim a kol. *Legislativní proces (teorie a praxe)*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s. p. o., 2011. s. 100.

4. Participace a kooperace prezidenta a vlády při realizaci výkonné moci

4.1. Jmenování předsedy vlády a členů vlády prezidentem

Jak již bylo řečeno výše, prezident republiky jmenuje předsedu vlády dle svého uvážení a často také s ohledem na aktuální politické dění a na jeho návrh pak jmenuje další členy vlády. Postavení prezidenta je odvislé od parlamentního systému, ve kterém jeho úloha tkví v ustanovování nové vlády, po podání demise vlády předchází a přirozeně pak i v propouštění vlády z úřadu. Volnou ruku ve výběru premiéra má však prezident pouze dvakrát. Nepodaří-li se vládě prezidentem jmenovaného předsedy vlády získat důvěru PS, jmenuje prezident předsedu nového, případně totožného s jiným složením dalších členů vlády. Je-li vláda i v tomto případě neúspěšná v otázce důvěry PS, je prezident vázán návrhem předsedy PS.⁵⁸ Nemožnost výběru předsedy vlád prezidentem v rámci třetího pokusu je zarážející. Dá se však odůvodnit tím, že prezident zřejmě opakovaně volí předsedu respektive předsedy vlády, jejichž vláda by neobdržela důvěru Poslanecké sněmovny. Mnohem rozporuplnější je otázka jmenování dalších členů vlády. Zde převažuje vůle nově jmenovaného předsedy vlády nad vůlí hlavy státu.

Prezident má sice možnost při jednání s premiérem vyjádřit své názory k jednotlivým členům, přesto nemůže jmenovat člena, kterého by předseda vlády sám nenavrhl.⁵⁹ Je pravdou, že prezident zřejmě jmenuje předsedu, který bude nejvíce splňovat jeho představy nejen o složení vlády, ale též o politickém směru, kterým se tato vláda bude ubírat. Na druhé straně bych uvítala větší pravomoc prezidenta v otázce ustanovení členů vlády, nebo alespoň větší váhu jeho případných námitek. Pokud prezident má svobodnou vůli ve výběru premiéra, proč by tuto vůli nemohl důrazněji uplatňovat i u ostatních členů?

Je pravdou, že hlava státu nemá povinnost vyhovět každému návrhu, který mu předseda vlády předloží. Předkládaný návrh může prezident odmítnout s ohledem na ochranu zájmů státu. Dále také proto, že je za jmenování, a rovněž i odvolání, vlády odpovědný před Ústavním soudem.⁶⁰ Příkladem nevyhovění návrhu na jmenování člena vlády může být rozpor hlavy státu s tehdejší předsedou vlády Jiřím Paroubkem. Spor se týkal jmenování Davida Ratha ministrem zdravotnictví. Bývalý prezident Václav Klaus odmítl Ratha jmenovat a toto

⁵⁸ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda...*, s. 841.

⁵⁹ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky...*, s. 172.

⁶⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Jak se to má s prezidentem a jmenováním vlády?* [online]. revuepolitika.cz, 6. prosince 2013 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na < <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1960/jak-se-to-ma-s-prezidentem-a-jmenovanim-vlady> >.

rozhodnutí zdůvodnil neslučitelností funkcí, které by Rath vykonával. Reagoval na fakt, že Rath byl prezidentem České lékařské komory, která hájí své zájmy vůči ministerstvu zdravotnictví, a proto by jeho jmenováním došlo ke střetu zájmů.⁶¹ S ohledem na tyto skutečnosti se přikláním k možnosti rozšíření pravomocí prezidenta republiky, nikoli však na úkor pravomocí předsedy vlády. Předpokládám však vysokou míru kooperace mezi předsedou vlády a prezidentem nebo v případě sporů možnost podání demise předsedou vlády. V tomto ohledu zastávám názor docenta Koudelky, který tvrdí, že „*pokud by ústavodárce chtěl, aby ministry nejmenoval prezident, ale premiér, tak by to napsal. Stanoví-li, že to dělá hlava státu na návrh premiéra, zdůraznil spolurozhodování těchto funkcionářů, nikoli podrobení prezidenta jinému orgánu.*“⁶²

4.2. Prezident, vláda a zahraniční politika

Mezi ústavní pravomoci, které náleží hlavě státu v oblasti zahraniční politiky, patří sjednávání a ratifikace, tedy dodatečné schválení mezinárodních smluv, přijímání vedoucích zastupitelských misí a také jejich pověřování a odvolávání. V této oblasti se zvláště projevuje dvouhlavost výkonné moci, neboť všechny zmíněné úkony může prezident činit pouze s kontrasignací předsedou vlády. Pokud se týká přijímání, pověření a odvolání vedoucích zastupitelských misí, jedná se především o určité ceremoniální prvotní přijetí, tedy odevzdání pověřovací listiny diplomatického zástupce a následně o audienci při ukončení diplomatické mise. Pověření a odvolání diplomatického zástupce ČR souvisí s pravomocí prezidenta zastupovat stát navenek. Přijetí i pověření velvyslanců předchází a doprovází udělení agrément, tedy schválení navrhovaného diplomatického zástupce přijímacím státem. V případě pověření diplomatického zástupce ČR sdělí ministr zahraničních věcí České republiky žádost o schválení kolegovi cizího státu.⁶³

Jak již bylo řečeno, v kompetenci prezidenta s nutnou kontrasignací premiéra nebo člena vlády je také sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv. Prezident může sjednávání smluv přenést na vládu, ovšem ratifikaci vždy musí provést sám. K oběma krokům potřebuje spolupodpis předsedy vlády. Premiér nemá kompetenci k tomu, aby hlavu státu donutil k jednání, ovšem je v jeho moci mu tuto činnost znemožnit. I když prezident potřebuje

⁶¹ iDNES.cz. *Klaus odmítl Ratha, Paroubek ho ale chce obejít.* [online]. idnes.cz, 20. října 2005 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/klaus-odmitl-ratha-paroubek-ho-ale-chce-obejit-fa9-/domaci.aspx?c=A051020_154340_domaci_nel>.

⁶² KOUDELKA, Zdeněk. *Jak se to má s prezidentem a jmenováním vlády?* [online]. revuepolitika.cz, 6. prosince 2013 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1960/jak-se-to-ma-s-prezidentem-a-jmenovanim-vlady>>.

⁶³ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky...*, s. 177 – 178.

spolupodpis, vláda za toto jednání nenese odpovědnost. Tu nese pouze ve vztahu k PS, které je právně odpovědná. V českém právním systému neexistuje možnost žalovat vládu nebo člena kabinetu za velezradu, jinak je tomu v případě prezidenta republiky. Ten je za své jednání v případě sjednávání a ratifikování smluv právně odpovědný před Ústavním soudem pro velezradu.⁶⁴

Na základě odmítnutí bývalého prezidenta ratifikovat Lisabonskou smlouvu se začaly objevovat názory, že by bylo možné tuto pravomoc přenést dočasně na předsedu vlády.⁶⁵ Otázkou však je, zda by v tomto případě stále zůstala právní odpovědnost na bedrech hlavy státu. V opačném případě by muselo dojít ke změně chápání významu této odpovědnosti. Je nutné si uvědomit, že pokud by odpovědnost náležela stále prezidentovi, následkem by pak byla ztráta úřadu prezidenta s nemožností jej znovu nabýt. Ovšem pokud by odpovědná byla vláda, ve své podstatě by pro ni s nejvyšší pravděpodobností následky nebyly nijak extrémní, neboť je odpovědná pouze politicky s to Poslanecké sněmovně, tudíž by bylo nutné zavést právní odpovědnost také vládě. Z toho důvodu nepovažuji tento názor za příliš vhodný. Další názor, podle kterého by při odmítnutí ratifikace tuto úlohu mohl převzít Ústavní soud nebo jím určený orgán pak přímo popírá dělbu moci.⁶⁶

Mezinárodní smlouvy jsou ještě před ratifikací sjednány jménem státu ministrem zahraničních věcí.⁶⁷ Z tohoto konstatování a na základě výše uvedených postupů v rámci zahraniční politiky je patrné, že úzká spolupráce prezidenta nejen s předsedou vlády, ale rovněž s ministrem zahraničních věcí je velmi žádoucí. Domnívám se, že důležitost spolupráce prezidenta se zmíněným ministrem je větší než v případě jiných ministrů. Proto si také myslím, že by hlava státu při projednávání člena vlády, který bude pověřen řízením MZV, měla mít možnost více prosazovat svůj postoj k této osobě, neboť je žádoucí, aby prezident a ministr mluvili stejným hlasem, a také aby Česká republika byla v rámci zahraniční politiky lépe čitelná.

4.3. Jmenování profesorů a další rozhodnutí s nutnou kontrasignací členem vlády

Na výkonu exekutivy spolupracuje vláda a prezident mimo jiné ve věci jmenování vysokoškolských profesorů. Profesori jsou jmenováni hlavou státu s nutnou kontrasignací

⁶⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Co (ne)může prezident v zahraniční politice?* [online]. revuepolitika.cz, 30. ledna 2012 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1614/co-nemuze-prezident-v-zahranicni-politice>>.

⁶⁵ tamtéž

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky...*, s. 279.

předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Tato pravomoc není v Ústavě výslovně stanovena, ale je zařazena do dalších pravomocí, které prezidentovi náleží.⁶⁸ Zákon o vysokých školách uvádí, že jmenování se uskuteční na základě návrhu vědecké rady příslušné vysoké školy, která tento návrh předá ministrovi školství a ten ji dále postoupí vládě.⁶⁹ Je zde patrná kooperace člena vlády, tedy ministra školství, mládeže a tělovýchovy, a hlavy státu. V souvislosti s touto problematikou přichází na mysl nedávné rozpory mezi prezidentem a vládou, během nichž hlava státu vyjádřila nesouhlas s některými navrženými kandidáty. Přesněji řečeno Miloš Zeman odmítl jmenovat tři navržené kandidáty a toto stanovisko později zdůvodnil tím, že tak činil z mimořádně závažných důvodů. Rektor Univerzity Karlovy toto jednání označil za nerespektování samosprávy vysokých škol a řekl, že hlava státu zasáhla do akademických svobod.⁷⁰ Již dříve vláda ve své důvodové zprávě k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, jehož předkladatelem je MŠMT navrhla, aby pravomoc ke jmenování profesorů přešla na ministra školství. Alternativním řešením by pak dále mohlo být přesunutí této kompetence na rektora příslušné vysoké školy. U realizace možnosti jmenovat profesora rektorem by však mohla hrozit podjatost ze strany rektora, neboť ten je také předsedu vědecké rady, která kandidáta na jmenování navrhuje.⁷¹ Stejně tak řada poslanců s těmito názory sympatizovala. Opačného názoru je však současná ministryně školství a její postoj podpořil také sněmovní školský výbor, který změnu ve jmenování nedoporučuje.⁷²

Kromě dalších kontrasignovaných pravomocí, které jsou zmíněné ve druhé kapitole, zasahují kompetence prezidenta také do moci soudní. Vztah výkonné moci k soudní je možné rozdělit na výkon soudnictví a na státní správu soudů. Na státní správě soudů se hlava státu podílí tím, že jmenuje s nutností kontrasignace všechny soudce, kteří působí na soudech ČR, s výjimkou soudců Ústavního soudu, neboť ty jmenuje pouze se souhlasem Senátu. K platnosti rozhodnutí soudce jmenovat je nutný spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Vláda také odpovídá za výběr těchto soudců. Stát musí dohlížet na to, aby soudy byly zabezpečeny po stránce personální, hospodářské, finanční a také

⁶⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ ceskatelevize.cz. *Prezident odmítl jmenovat tři profesory*. [online]. ct24.cz, 5. května 2015 [cit. 18. března 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1525974-prezident-odmitl-jmenovat-tri-profesory>>.

⁷¹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění dalších předpisů. *Důvodová zpráva*. [online]. apps.odok.cz, 30. prosince 2013 [cit. 18. března 2016]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACK994CPXO2>>.

⁷² Parlamentní listy. *Školský výbor je proti změnám ve jmenování profesorů*. [online]. parlamentnilisty.cz, 14. ledna 2016 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Skolsky-vybor-je-proti-zmenam-ve-jmenovani-profesoru-417237>>.

organizační a aby tak jednotliví soudci mohli řádně plnit své funkce. Tato úloha, tedy státní správa soudů, je svěřena do rukou výkonné moci a to z toho důvodu, že jejím ústředním orgánem je Ministerstvo spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti dohlíží na postupy vrchních, krajských a okresních soudů a mimo jiné také stanovuje počet soudců po jednotlivé soudy. Dále také zajišťuje odborné justiční zkoušky a řídí přípravnou službu justičních čekatelů.⁷³

Roku 2005 došlo k situaci, kdy tehdejší prezident odmítl jmenovat vládou navržené justiční čekatele. Tento postoj odůvodnil nedostatečným věkem kandidátů, který je dle zákona o soudech a soudcích stanoven na třicet let.⁷⁴ Někteří justiční čekatelé, jejichž jmenování do soudcovské funkce bylo odmítnuto, podali správní žaloby k okresnímu soudu. Ovšem okresní soud zastával názor, že rozhodnutí prezidenta republiky nemůže být přezkoumáno ve správním soudnictví a žaloby odmítl.⁷⁵ Nejvyšší správní soud však rozsudkem vyvrátil názor okresního soudu a přikázal žaloby projednat.⁷⁶ S jednáním prezidenta republiky nesouhlasilo Ministerstvo spravedlnosti a to zejména z důvodu přetíženosti soudů z důvodu nedostatečného počtu soudců. Proto jim prodloužilo smlouvy, aby nejmenovaní justiční čekatelé zůstali v justici a neodcházeli do soukromého sektoru. Zároveň jim také zvýšilo platy, na což ministerstvo použilo rozpočtové rezervy pro platy soudců a státních zástupců.⁷⁷ Tento příklad, který v některých případech pokračoval dalšími žalobami, nabádá k myšlence, do jaké míry by měl prezident mít možnost vládou předložený návrh na jmenování odmítnout. Nejvyšší správní soud uvedl, že na jmenování není právní nárok. Současně ale dodal, že očekávání navržených kandidátů, že jejich jmenování proběhne v přiměřené lhůtě a zákonným způsobem jsou legitimní.⁷⁸

Souhlasím s argumentem neexistence právního nároku na jmenování do funkce soudce. Zároveň si myslím, že Ústava ČR neukládá prezidentovi povinnost jmenovat všechny kandidáty. V článku 63 odstavci 3 a 4 se hovoří o rozhodnutí prezidenta republiky, tedy jedná se o rozhodovací proces, kdy hlava státu dojde k závěru, nikoli o jakýsi automatický výsledek.

⁷³ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda*..., s. 847 a 893.

⁷⁴ VACA, Jan. *Klaus odmítl jmenovat mladé soudce*. [online]. idnes.cz, 9. března 2005 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/klaus-odmitl-jmenovat-mlade-soudce-dtu-domaci.aspx?c=A050309_190404_domaci_nad>.

⁷⁵ Usnesení Městského soudu v Praze č. j. 7 Ca 146/2005-21

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2004, č.j. 4 Aps 4/2005 - 42

⁷⁷ iDNES.cz. *Ministerstvo podrželo odmítnuté čekatele*. [online]. idnes.cz, 18. května 2005 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/ministerstvo-podrzelo-odmitnute-cekatele-fjh-domaci.aspx?c=A050518_164400_domaci_pol>.

⁷⁸ ČT24. *Soud: Klaus musí rozhodnout o jmenování čekatele nebo říct, proč nechce*. [online]. ceskatelevize.cz, 21. května 2008 [cit. 13. března 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1453995-soud-klaus-musi-rozhodnout-o-jmenovani-cekatele-nebo-riect-proc-nechce>>.

Nepopírám odpovědnost vlády za jmenování soudců ani stěžejní roli, kterou sehrává Ministerstvo spravedlnosti, ať už při sestavování seznamu kandidátů nebo následném přiřazování soudců k jednotlivým soudům. Zastávám však názor, že hlavě státu náleží pravomoc výběru soudců, které jmenuje, což by mělo odrážet dvouhlavou výkonnou moc. Prezident by tak na druhé straně měl činit jen po důkladné úvaze a kandidáty nejmenovat pouze z důvodu nesplnění zákonem stanovených podmínek.

Výkon soudnictví je další oblastí v rámci moci soudní, kde se setkává působnost vlády a hlavy státu. Jde o možnost prezidenta udělit amnestii, tedy se jedná o hromadné promíjení a snižování trestů a právo nařídit, aby se trestní řízení nezahajovalo, nebo dojde-li k tomu, aby se v něm nepokračovalo. Jedná se o normativní akt, který však neupravuje budoucí skutečnosti, ale pouze ruší důsledky uskutečněných činů. Důvody amnestie mohou být různé, například může hrát roli věk pachatelů, nicméně je také možné určitou skupinu pachatelů z amnestie vyloučit. Amnestie není Ústavou omezena jen na trestné činy, ale může zahrnovat také přestupky. Amnestijní rozhodnutí vydané prezidentem republiky nemůže být zrušeno. Z důvodu závažnosti obsahu tohoto rozhodnutí jde o takové rozhodnutí, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Vláda je také ta, která za toto rozhodnutí nese odpovědnost.⁷⁹ Ke značně kontroverzní situaci došlo v roce 2013 vydáním amnestijního rozhodnutí tehdejšího prezidenta Václava Klause. Jednalo se o druhou nejrozsáhlejší amnestii v dějinách České republiky, která zahrnovala zhruba sedm tisíc vězňů.⁸⁰ Veřejností byla přijata velice nelibě a krom kritiky Václava Klause došlo i na kritiku vlády. Bývalý předseda vlády, Petr Nečas, na tuto kritiku reagoval tvrzením, že amnestie vyhlášená ve formě rozhodnutí je výsostným právem hlavy státu. Uvedl, že jde o akt milosrdenství a proto nemůže podléhat politickému jednání. Dále také řekl, že v českém právním řádu je ústavní tradicí prezidentské rozhodnutí spolupodepsat. Touto politickou kontrasignací předseda vlády stvrzuje soulad rozhodnutí s ústavním pořádkem a vláda tak za něj přebírá odpovědnost. Vládu přirovnal k pojistce, která zasáhne pouze v případě výstředního návrhu prezidenta. Považuje tedy za povinnost předsedy vlády podepsat amnestijní rozhodnutí, pokud nevykazuje známky rozporu s ústavním pořádkem. Kontrasignaci v tomto případě považuje za ústavní zvyklost nevyžadující schválení ani

⁷⁹ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda...*, s. 851.

⁸⁰ HORNÍK, Jan. *To se Vám vymstí, pane prezidente. Dopady amnestie na Klause*. [online]. parlamentnilisty.cz, 2. ledna 2013 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/To-se-Vam-vymsti-pane-prezidente-Dopady-amnestie-na-Klause-258372>>.

projednání vládou.⁸¹ Uvedené konstatování předsedy vlády mě přivádí k myšlence rozporuplného tvrzení premiéra. Z jeho projevu by se dalo usuzovat, že vláda přestože přebírá odpovědnost za udělenou amnestii, nemá ve skutečnosti na výběr, jestli rozhodnutí podepíše nebo ne, za předpokladu, že tento akt nevykazuje závažné nedostatky v podobě nesouladu s ústavním pořádkem. Kladu si otázku, když jsou prezidentské pravomoci častokrát značně omezeny nebo je alespoň ze strany vlády či Parlamentu vyvíjena snaha je omezit, proč je jim právě v této závažné věci ponechán téměř volný průběh. Přikláním se k názoru, že by vláda měla mít více kompetencí ve věci udělování amnestie a to i v případě, že je prezidentský akt v souladu s ústavním pořádkem.

Kromě nesouhlasu s postupem vlády, se objevila i kritika samotného prezidenta. Skupina senátorů navrhla, aby Ústavní soud zrušil čl. II. amnestijního rozhodnutí, tedy rozhodnutí č. 1/2013 Sb. o amnestii. Senátoři se domnívali, že tento normativní akt je v rozporu s hodnotami demokratického právního státu, s ústavním pořádkem a že popírá základní práva garantovaná Listinou základních práv a svobod. Alternativně se také domáhali, aby ústavní soud nálezem vyslovil protiústavnost tohoto článku. Argumentovali tím, že rozhodnutí nařizuje zastavit trestní stíhání i v případech nejzávažnější hospodářské trestní činnosti, čímž došlo ke znemožnění možnosti poškozených domoci se náhrady škody. Navrhovatelé zmínili i následek této amnestie, kterým je legalizace výnosů z trestní činnosti, což by mohlo mít za následek nedůvěru občanů v demokratický právní stát a ve spravedlivý proces. Současně obdobný návrh podal i Městský soud v Praze. Ústavní soud nicméně usnesením odmítl návrh a to tvrzením, že k přezkoumávání amnestie nemá kompetenci.⁸² Vedle toho se Ústavní soud zabýval také ústavní žalobou podanou Senátem Parlamentu ČR. Touto žalobou se Senát domáhal, aby Ústavní soud rozhodl nálezem, že se prezident dopustil velezrady a to několika žalovanými skutky. Mezi ně patří mimo jiné také vyhlášení aboliční části amnestie. Ústavní soud rozhodl o zastavení řízení o velezradě, neboť hlavním účelem řízení je zbavení hlavy státu její funkce a zabránění tak dalšímu ohrožování zájmů státu, což je bezpředmětné s ohledem na fakt, že daná osoba již není ve funkci.⁸³ Osobně nespátřuji ani tak problém v amnestijním rozhodnutí, i když článek II. je skutečně zavádějící. Stejně tak nepovažuji za nutnou ústavní žalobu pro velezradu. Myslím si, že obojímu by se dalo předejít, kdyby se na vydávání tohoto normativního správního aktu více podílela vláda. Je zřejmé, že v tomto

⁸¹ Vláda České republiky. *Premiér: Je ústavní tradicí spolupodepsat amnestii*. [online]. vlada.cz, 9. ledna 2013 [cit. 15. března 2016]. Dostupné na < <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-je-ustavni-tradici-spolupodepsat-amnestii-102393/>>.

⁸² Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. března 2013, Pl.ÚS 4/13

⁸³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, Pl.ÚS 17/13

případě se jednalo o postoj vlády, která svou roli při udělování amnestie vyhodnotila jako nevýznamnou, doplňující a pouze na ústavní pořádek dohlížející. Dovolují si doufat, že v případě vzniku podobné situace by další vláda na základě této zkušenosti prosazovala svůj postoj vehementněji a nesnažila se pouze pokračovat v ústavní zvyklosti.

4.4. Zastupování hlavy státu a pověření k prozatímnímu výkonu funkce vlády

Prezident po dobu výkonu své funkce nemá ustanoveného žádného zástupce a Ústava ani jiný zákon nepřipouští možnost, že by byl osvobozen z výkonu svého úřadu. Znamená to tedy, že tento ústavní činitel musí svou funkci vykonávat po celou dobu svého funkčního období. Přesto Ústava uvádí výjimku, kdy za situace, že prezident ze závažných důvodů nemůže svůj úřad vykonávat, nebo v případě, že byl úřad funkce prezidenta uvolněn a nový prezident nebyl zvolen, přísluší některé pravomoci předsedovi vlády a některé předsedovi PS. Rozdělení pravomocí je možné pouze, pokud se tak usnese Poslanecká sněmovna a Senát. Přesto se ani předseda vlády či předseda PS nestávají zastupující hlavou státu.⁸⁴

Na předsedu vlády přecházejí pravomoci kontrasignované, kromě jmenování a povyšování generálů a vyhlašování voleb do PS a Senátu. Přípravu podkladů pro rozhodnutí premiéra při výkonu zastupování hlavy státu má na starosti Kancelář prezidenta republiky, nikoli Úřad vlády. Nicméně jedná se o zvyklost, jejíž nedodržení nezpůsobí neplatnost těchto rozhodnutí.⁸⁵

Jistým protipólem ve vztahu k výkonné moci je situace, kdy prezident odvolá vládu nebo přijme její demisi. V takovém případě musí jmenovat vládu novou anebo stávající pověřit výkonem do doby, než bude jmenována vláda nová. V tomto postupu se zrcadlí důležitá, nezastupitelná a především kontinuální úloha vlády v parlamentní republice. Po stránce pravomocí není rozdíl mezi vládou řádně jmenovanou a vládou jen prozatímně pověřenou.⁸⁶

⁸⁴ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda...*, s. 821.

⁸⁵ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky...*, s. 161.

⁸⁶ Tamtéž, s. 124.

5. Navrhované změny Ústavy ČR

5.1. Zpřesnění pravomocí prezidenta

S problematikou jmenování předsedy vlády a dalších členů, která byla rozebírána v předchozí kapitole, úzce souvisí také lhůta, během které prezident novou vládu jmenuje. Tato lhůta není Ústavou přesně stanovena. V článku 68 se setkáváme pouze s konstatováním, že prezident jmenuje předsedu a jednotlivé členy kabinetu, nikoli s vymezením lhůty, ve které tak musí učinit.⁸⁷ Právě toto chybějící vymezení lhůty zapříčinilo situaci, během které roku 2014 čekala vláda Bohuslava Sobotky na jmenování rekordních devadesát pět dní. Devadesát pět dní od voleb do PS uběhlo, než prezident Miloš Zeman vládu jmenoval, čímž tento kabinet obdržel prvenství v otázce jmenování a současně také prvenství vlády v demisi získala Rusnokova vláda, která byla v demisi 169 dní. Není to však případ ojedinělý, neboť předchozí prezident Václav Klaus jmenoval vládu Mirka Topolánka po 93 dnech.⁸⁸ Osobně se přikláním k názoru, že v tomto případě by mělo dojít ke změně Ústavy a přesně tak stanovit lhůtu, během které bude vláda jmenována. I když předpokládám a věřím, že k těmto průtahům došlo vlivem snahy zmíněných prezidentů k co nejlepšímu složení vlády a k ochraně zájmů státu, je nutné si uvědomit, že vláda v českém právním systému má nezastupitelnou roli, a proto musí, co nejdříve to bude možné, začít plnit svou funkci. Na lhůtu 95 dnů reagoval kabinet Bohuslava Sobotky návrhem ústavního zákona, kterým by se měnil ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Premiér Bohuslav Sobotka původně navrhoval stanovit lhůtu na 30 dnů, od tohoto záměru však později upustil. Dle změny Ústavy by tedy prezident měl jmenovat předsedu vlády a ostatní členy bez zbytečného odkladu. Návrh ústavního zákona upozorňuje na skutečnost, že parlamentní systém zavazuje prezidenta republiky ke spolupráci s vládou a Parlamentem. Novela Ústavy má za cíl zpřesnit kompetence hlavy státu a to z důvodu vyloučení pochybností o státním zřízení České republiky.⁸⁹

Změna Ústavy má za cíl i další zpřesnění a omezení pravomocí hlavy státu. Novela by měla upravovat pravomoci v případě jmenování členů bankovní rady České národní banky a jmenování předsedy a místopředsedů Nejvyššího soudu a nově také Nejvyššího správního soudu. V případě jmenování členů bankovní rady, což je pravomoc nevyžadující

⁸⁷ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Česká strana sociálně demokratická. *Rekordně dlouhé čekání. Česko získá vládu 95 dní od voleb.* [online]. cssd.cz, 29. ledna 2014 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <<https://www.cssd.cz/aktualne/prave-ted/rekordne-dlouhe-cekani-cesko-ziska-vladu-95-dni-od-voleb/>>.

⁸⁹ iDNES.cz. *Vláda chce změnit ústavu, aby prezident s jmenováním neotálel.* [online]. idnes.cz, 30. října 2014 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/zmena-ustavy-jmenovani-vlady-bez-zdrzeni-f18-domaci.aspx?c=A141030_160232_domaci_wlk>.

kontrasignaci, by prezident nově potřeboval souhlas Senátu. Jmenování předsedů a místopředsedů NS a NSS by po vstoupení novely v platnost, vyžadovalo kontrasignaci předsedy vlády. Začleněním NSS do privilegovaných pravomocí má za cíl sjednotit postupy jmenování funkcionářů u těchto nejvyšších soudů.⁹⁰ Změna Ústavy by též usnadnila podávání ústavní žaloby na prezidenta republiky. Zatímco pro podání ústavní žaloby pro velezradu nebo hrubé porušení Ústavy Senát potřebuje souhlas PS, nově může ústavní žalobu podat Poslanecká sněmovna i Senát a to nezávisle na sobě. V neposlední řadě by také mělo dojít k jednoznačnému zakotvení postavení prezidenta republiky a vlády v rámci zahraniční politiky. Toto zakotvení je podpořeno vymezením vlády jakožto vrcholného orgánu výkonné moci a doplněno ustanovením, že je to vláda, kdo určuje vnitřní a zahraniční politiku státu. Následně je v novele vymezen význam demise předsedy vlády, který nad veškerou pochybnost stanovuje, že pokud demisi podá předseda vlády, podává ji celá vláda.⁹¹ V tomto ustanovení spatřuji snahu vyzdvihnout důležitost funkce předsedy vlády v našem právním systému, neboť s předsedou padá celá vláda.

Prezident Miloš Zeman nepovažuje omezení prezidentských pravomocí za správné. Uvedl, že hlava státu má zastupovat roli „krizové pojistky“, což by omezením pravomocí bylo značně narušeno. Rovněž upozornil na skutečnost, že při zúžení prezidentských pravomocí by došlo k nelogické situaci, kdy by hlava státu volená v přímých volbách měla pravomoci užší než prezident zvolený Parlamentem.⁹²

Musím konstatovat, že výrok pana prezidenta, dle mého názoru, obsahuje racionální argumenty. Pokud je v České republice umožněna přímá volba hlavy státu, občané ve zvoleného kandidáta vkládají důvěru. A pokud je hlava státu opravdu považována pouze za reprezentanta státu s velmi malým rozsahem pravomocí, pak přímá volba postrádá smysl. Zatímco osobu představující premiéra ani další členy vlády občané přímo ovlivnit nemohou, prezidenta ano, a už z toho důvodu by kompetence prezidenta měly zůstat zachovány, ne-li snad i rozšířeny.

⁹⁰ Vláda České republiky. *Avízo: Vláda pojedná návrh ústavního zákona o zpřesnění pravomocí prezidenta*. [online]. vlada.cz, 2. června 2015 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/avizo-vlada-projedna-navrh-ustavniho-zakona-o-zpresneni-pravomoci-prezidenta--131134/>>.

⁹¹ Vláda České republiky. *Návrh ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších ústavních zákonů, s vyznačením navrhovaných změn a doplnění*. [online]. vlada.cz, 30. října 2014 [cit. 14. března 2016]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACK9QAK682A>>.

⁹² ČT24. *Sobotka chce pevné lhůty pro jmenování premiéra*. [online]. ceskatelevize.cz, 10. dubna 2014 [cit. 15. března 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1039262-sobotka-chce-pevne-lhuty-pro-jmenovani-premiera>>.

Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo posoudit, jaké je postavení hlavy státu České republiky a vlády, a do jaké míry jsou tyto orgány moci výkonné schopny vzájemné spolupráce nebo naopak kdy jsou na sobě vzájemně nezávislé. Dále jsem se věnovala otázce, zda pozice prezidenta a vlády skutečně odpovídá parlamentní formě vlády, tedy jestli význam činnosti vlády, dalo by se říci, převažuje nad možnostmi a důležitostmi funkce prezidenta. Blíže jsem se také věnovala otázce zařazení hlavy státu pod moc výkonnou a zamýšlela jsem se nad správností pojmenování hlavy třetí Ústavy ČR s ohledem na předpoklad, že tento nejvyšší ústavní činitel vykonává jak moc vládní tak i výkonnou. Zkoumala jsem, jestli prezidentovi přísluší titul správního úřadu a pokud ano, tak za jakých okolností. Pomocí příkladů z nedávného politického dění jsem se také věnovala rozdělení kompetencí mezi vládu a prezidenta a posuzovala jsem, nakolik je toto rozdělení správné, kdy prezident neprávem rozšiřuje svou pravomoc na úkor vlády a kdy by naopak, podle mého názoru, mělo dojít k rozšíření jeho kompetencí.

Jak bylo již mnohokrát zmíněno, Česká republika je parlamentní republikou, což symbolizuje především reprezentativní funkci hlavy státu a stěžejní úlohu vlády, která představuje vrcholný orgán výkonné moci. Myslím si, že ač je to proti vůli samotné vlády, kdy častokrát vidíme její značný nesouhlas s jednáním prezidenta, můžeme pozorovat rostoucí vliv hlavy státu, a lze tedy konstatovat, že u České republiky se sice setkáváme s parlamentní formou vlády, přesto vykazuje značné rysy charakteristické pro prezidentský systém. Je to patrné například z rozsahu pravomocí, které jsou Ústavou prezidentovi dány a které jsou nezávislé na vůli vlády, projevující se absencí nutnosti kontrasignace. Také si dovoluji tvrdit, že ani přímá volba prezidenta úplně nekoresponduje s parlamentním systémem, neboť pokud je zvolenému kandidátovi dána důvěra lidu, myslím si, že by tato důvěra měla být vložena do rukou osoby s větší než pouze reprezentativní a zastřešující funkcí. Chtěla bych poznamenat, že sympatizuji s existencí přímé volby, ale považuji za vhodné, aby se v takovém případě upravil pohled na postavení hlavy státu. Ve své práci jsem dále vyslovila názor, že bych se přikláněla k existenci konstruktivního vyjádření nedůvěry vládě a to z toho důvodu, že by tak došlo k zajištění větší stability tohoto orgánu moci výkonné a ujasnil by se tak i další politický postup. Současně by to odpovídalo vnímání pozice vlády, neboť by konstruktivním vyjádřením nedůvěry byla posílena její pozice. Dle mého názoru by stálo za zvážení, zda by se ČR neměla radit spíše ke smíšené formě vlády, tedy k poloprezidentskému systému, neboť by tak zůstala zachována dualita stěžejních orgánů

výkonné moci, ale více by to odpovídalo současnému postavení prezidenta a jeho podílu na exekutivě. Zůstala by zachována také politická odpovědnost vlády vůči Parlamentu, což považuji za správné.

V případě nalezení odpovědi na otázku zda a nakolik je prezident správním úřadem jsem vycházela z rozsudku Nejvyššího správního soudu. Došla jsem k závěru, že hlava státu může vydávat ústavní akty, ale také správní akty a to za předpokladu, že tyto správní akty zasahují do veřejných subjektivních práv konkrétních osob. Pak jsou tyto akty přezkoumatelné ve správním soudnictví a prezident vystupuje jako správní úřad. Toto potvrzuje, že hlava státu je nejen politikem, ale také se aktivně podílí na výkonné moci. Je tedy nutné odlišovat pravomoci mající povahu ústavních aktů a těch, které jsou akty správními.

Zmiňovala jsem se o skutečnosti, že Ústava ČR posílila postavení hlavy státu na úkor vlády více, než je v parlamentní republice běžné a také než tomu bylo v minulosti. Vycházela jsem z porovnání Ústavy ČR a Ústavní listiny z roku 1920, kterou se ústavodárci inspirovali. Je patrné, že ačkoli prezidentovi náleží téměř totožné pravomoci, změnila se, lépe řečeno oslabila pozice vlády. Zatímco podle Ústavní listiny bylo nutné kontrasignovat veškeré projevy hlavy státu, prezident ČR již nepotřebuje podpis předsedy vlády nebo jejího člena ke všem svým rozhodnutím a projevům. Opět zde můžeme spatřit rostoucí vliv hlavy státu oproti období první republiky, kdy byla veškerá výkonná moc v rukou vlády a ta také nesla odpovědnost. Tudíž zatímco za první republiky byl prezident spíše vládním orgánem, teď jej lze chápat také jako orgán výkonný, z čehož vyvozují, že jeho zařazení do hlavy třetí nazvané moc výkonná je správné. Přesto bych však zachovala označení této hlavy tak, jak tomu bylo v Ústavní listině, protože prezident podle mého názoru a výše uvedeného je skutečně orgánem moci výkonné, zároveň ale vykonává i moc vládní a to nejen proto, že hlava státu je skutečně vnímána občany i zahraničními státy jako orgán, který dohlíží na dění ve státě a tento stát reprezentuje, ale také proto, že je do této pozice stavěn ústavním systémem.

V druhé polovině své práce jsem se zaměřila na vzájemnou spolupráci prezidenta a vlády. V rámci jmenování nové vlády bych uvítala větší spolupráci mezi předsedou vlády a prezidentem a také to, aby prezident měl větší slovo při ustanovování členů vlády. Prezident může jmenovat předsedou vlády kohokoli, pochopitelně s ohledem na politickou situaci, ale u dalších členů vlády je vázán návrhem premiéra. I přes možnost jednání s předsedou vlády a vyslovení názorů si myslím, že stanoviska hlavy státu by měly mít větší váhu než tomu ve skutečnosti je a nemělo by docházet k případnému podrobení se jinému orgánu. Dále jsem se věnovala vzájemnému vztahu orgánů moci výkonné v zahraniční politice. Zde si myslím, že objektivnější názory, které vyvstaly při odmítnutí prezidenta ratifikovat Lisabonskou smlouvu,

tedy přenést pravomoc ratifikovat mezinárodní smlouvu na předsedu vlády, jsou ne zcela správné. Usuzuji tak proto, že za tyto mezinárodní smlouvy vláda nenese odpovědnost, lépe řečeno je odpovědná pouze PS. Na druhou stranu prezident je za své jednání odpovědný Ústavnímu soudu a může být stíhán pro velezradu, u vlády však takovou možnost český právní systém neumožňuje. Pokud by mělo být umožněno přenést pravomoc ratifikovat mezinárodní smlouvu na vládu, musela by být v právním systému ČR stejně odpovědná i vláda. V oblasti zahraniční politiky považuji za velmi důležitý vzájemný vztah ministra zahraničních věcí a prezidenta, neboť ti by měli být v očích veřejnosti a především zahraničních států jednotní. Z toho důvodu bych prosazovala, aby při jmenování členů vlády měly názory prezidenta větší váhu zejména u ministra zahraničních věcí. V případě pravomoci udělit amnestii se opět setkáváme se vzájemnou spoluprací obou výše zmíněných orgánů. Amnestijní rozhodnutí je rozhodnutí nezrušitelné, tudíž velmi závažné, a proto je zapotřebí spolupodpisu předsedy vlády, kterým tak vláda přebírá odpovědnost. Po nastíněné problematice, kdy předseda vlády tvrdil, že vyhlášení amnestie je výsostným právem hlavy státu a je ústavní tradicí vlády toto rozhodnutí podepsat, jsem vyslovila názor, že v tomto případě bych uvítala větší roli vlády. Domnívám se, že vláda by měla disponovat důraznější pravomocí zasáhnout proti amnestijnímu rozhodnutí a to i za předpokladu, že toto rozhodnutí bude v souladu s ústavním pořádkem. Přijde mi značně rozporuplné tvrzení bývalého předsedy vlády, ze kterého vyplývá, že vláda prakticky nemá jinou možnost, než rozhodnutí kontrasignovat a to i přes skutečnost, že za tento akt přebírá odpovědnost. Amnestijní rozhodnutí považuji za rozhodnutí skutečně podstatné, a proto by nemělo být ponecháno v rukou jen jedné osoby. Při aktivnější roli vlády v této oblasti by se také dalo předejít případné ústavní žalobě prezidenta republiky pro velezradu.

Z důvodu rozsahu pravomocí prezidenta a jeho rostoucího vlivu přišla vláda s návrhem ústavního zákona, kterým by se měnila Ústava ČR z roku 1993. Především by se mělo jednat o zpřesnění pravomocí v podobě stanovení lhůty, během které bude prezident povinen jmenovat členy vlády a nebude se tak opakovat stav, kdy prezident otálel s tímto jmenováním. S tímto postupem souhlasím, protože vláda ČR má nezastupitelnou úlohu a tudíž musí, co nejdříve to bude možné, plnit svou funkci. Návrh ústavního zákona obsahuje i další nástroje vedoucí k omezení a zúžení pravomocí prezidenta s čímž nesouhlasím. Zastávám názor, že prezident by měl ve svém jednání a rozhodování měl mít stanovené lhůty a jisté mantinely a tyto dodržovat. Nedomnívám se však, že by bylo vhodné jeho pravomoci natolik omezit, ať už z důvodu zmíněné přímé volby hlavy státu nebo proto, že v České republice byl vždy prezident považován za více než pouhý symbolický úřad.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

- KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 424.
- HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. 1. vydání, Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 292.
- CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 455.
- KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 431.
- FILIP, Jan, SVATONĚ, Jan. *Státověda*. 5. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 400.
- MAN, Vlastislav, SCHELLE, Karel. *Základy ústavního práva*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 228.
- PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda 2. díl Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vydání. Praha: Leges, 2011, s. 1120.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, s. 782.
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 1019.
- GERLOCH, Aleš, HŘEBEJK, Jiří, ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 516.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky s předmluvou Václava Klause*. Praha: Leges, 2011, s. 224.
- BOHÁČ, Radim a kol. *Legislativní proces (teorie a praxe)*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s. p. o., 2011. s. 100.

Judikáty

- Rozsudek nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn.: 4 Aps 4/2005 – 42
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2001, sp. zn. Pl. ÚS 14/01
- Usnesení Městského soudu v Praze č. j. 7 Ca 146/2005-21
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. dubna 2004, č.j. 4 Aps 4/2005 - 42
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. března 2013, Pl.ÚS 4/13
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2013, Pl.ÚS 17/13

Příspěvek ve sborníku

PAVLÍČEK, Václav. Prerogativy nebo správní akty prezidenta republiky? ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 129-148.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. Neodpovědnost prezidenta a soudní přezkoumatelnost některých jeho aktů. ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 158-168.

FILIP, Jan. Aktuální ústavněprávní otázky výkonné moci v ČR. HLOUŠEK, Vít, ŠIMÍČEK, Vojtěch (eds.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004, s. 22.

SRB, Jáchym. Extenze prezidenta do exekutivy. Problematické případy. ANTOŠ, Marek, WINTR, Jan (eds.). *Výkonná a soudní moc v demokratickém právním státě*. Praha: Leges, 2012, s. 171-183.

RYCHETSKÝ, Pavel. Soudní přezkum aktů prezidenta republiky. ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 149-157.

JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 368.

KOUDELKA, Zdeněk. Vztah prezidenta a vlád v oblasti jmenování. ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. S. 169-178.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpis

Zákon č. 121/1920 Sb. Ústavní listina Československé republiky

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

KOUDELKA, Zdeněk. *Jak se to má s prezidentem a jmenováním vlády?* [online]. revuepolitika.cz, 6. prosince 2013 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <
<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1960/jak-se-to-ma-s-prezidentem-a-jmenovanim-vlady>>.

iDNES.cz. *Klaus odmítl Ratha, Paroubek ho ale chce obejít*. [online]. idnes.cz, 20. října 2005 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/klaus-odmitl-ratha-paroubek-ho-ale-chce-obejit-fa9-/domaci.aspx?c=A051020_154340_domaci_nel>.

KOUDELKA, Zdeněk. *Co (ne)může prezident v zahraniční politice?* [online]. revuepolitika.cz, 30. ledna 2012 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1614/co-nemuze-prezident-v-zahranicni-politice>>.

ceskatelevize.cz. *Prezident odmítl jmenovat tři profesory*. [online]. ct24.cz, 5. května 2015 [cit. 18. března 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1525974-prezident-odmitl-jmenovat-tri-profesory>>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění dalších předpisů. *Důvodová zpráva*. [online]. apps.odok.cz, 30. prosince 2013 [cit. 18. března 2016]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACK994CPX02>>.

Parlamentní listy. *Školský výbor je proti změnám ve jmenování profesorů*. [online]. parlamentnilisty.cz, 14. ledna 2016 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Skolsky-vybor-je-proti-zmenam-ve-jmenovani-profesoru-417237>>.

VACA, Jan. *Klaus odmítl jmenovat mladé soudce*. [online]. idnes.cz, 9. března 2005 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/klaus-odmitl-jmenovat-mlade-soudce-dtu-/domaci.aspx?c=A050309_190404_domaci_nad>.

iDNES.cz. *Ministerstvo podrželo odmítnuté čekatele*. [online]. idnes.cz, 18. května 2005 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/ministerstvo-podrzelo-odmitnute-cekatele-fjh-/domaci.aspx?c=A050518_164400_domaci_pol>.

ČT24. *Soud: Klaus musí rozhodnout o jmenování čekatele nebo říct, proč nechce*. [online]. ceskatelevize.cz, 21. května 2008 [cit. 13. března 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1453995-soud-klaus-musi-rozhodnout-o-jmenovani-cekatele-nebo-riect-proc-nechce>>.

HORNÍK, Jan. *To se Vám vymstí, pane prezidente. Dopady amnestie na Klause*. [online]. parlamentnilisty.cz, 2. ledna 2013 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/To-se-Vam-vymsti-pane-prezidente-Dopady-amnestie-na-Klause-258372>>.

Vláda České republiky. *Premiér: Je ústavní tradicí spolupodepsat amnestii*. [online]. vlada.cz, 9. ledna 2013 [cit. 15. března 2016]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-je-ustavni-tradici-spolupodepsat-amnestii-102393/>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Rekordně dlouhé čekání. Česko získá vládu 95 dní od voleb*. [online]. cssd.cz, 29. ledna 2014 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <<https://www.cssd.cz/aktualne/prave-ted/rekordne-dlouhe-cekani-cesko-ziska-vladu-95-dni-od-voleb/>>.

iDNES.cz. *Vláda chce změnit ústavu, aby prezident s jmenováním neotálel*. [online]. idnes.cz, 30. října 2014 [cit. 10. března 2016]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/zmena-ustavy-jmenovani-vlady-bez-zdrzeni-f18/domaci.aspx?c=A141030_160232_domaci_wlk>.

Vláda České republiky. *Avízo: Vláda pojedná návrh ústavního zákona o zpřesnění pravomocí prezidenta*. [online]. vlada.cz, 2. června 2015 [cit. 12. března 2016]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/avizo-vlada-projedna-navrh-ustavniho-zakona-o-zpresneni-pravomoci-prezidenta--131134/>>.

Vláda České republiky. *Návrh ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších ústavních zákonů. Platné znění částí ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, s vyznačením navrhovaných změn a doplnění*. [online]. vlada.cz, 30. října 2014 [cit. 14. března 2016]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=RACK9QAK682A>>.

ČT24. *Sobotka chce pevné lhůty pro jmenování premiéra*. [online]. ceskatelevize.cz, 10. dubna 2014 [cit. 15. března 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1039262-sobotka-chce-pevne-lhuty-pro-jmenovani-premiera>>.

Abstrakt:

Bakalářská práce se věnuje problematice podílu prezidenta a vlády na výkonné moci v ústavním systému České republiky. V úvodní části práce jsou stručně charakterizovány formy vlády v jednotlivých státech, které jsou důležité pro postavení prezidenta republiky a vlády, se zaměřením na formu vlády v České republice. Následující část se věnuje ústavnímu zakotvení představitelů výkonné moci a rozdílu mezi výkonnou a vládní mocí, kterou tito jednotliví představitelé vykonávají. Dále jsou uvedeny konkrétní příklady kooperace a participace prezidenta a vlády při realizaci výkonné moci. Poslední část práce je věnována navrhovaným změnám Ústavy.

Klíčová slova:

Prezident, vláda, forma vlády, výkonná moc, vládní moc, pravomoc, kontrasignace

Abstract:

The bachelor's thesis is devoted to participation of the President and the Government on the executive power in the constitutional system of the Czech Republic. The introductory part of thesis briefly characterizes forms of government, which are important to position of the President and the Government. The following parts are dedicated to the difference between executive power and government power and to concrete examples of cooperation and participation the President and the Government, which they are realizing during implementation executive power. The last part of thesis is devoted to changes of the constitution, which are suggested.

Key words:

President, government, form of government, executive power, government power, competence, countersignature